

Vyprávění příběhů a usmíření: Posuny rámců a diskurzivních narativů u posluchačů iniciativy „Můj příběh“ v Bosně a Hercegovině

Hana Oberpfalzerová

Abstrakt

Dvě nevládní organizace v Bosně a Hercegovně provozují iniciativu „Můj příběh“, v rámci které tři oběti války – jeden Bosňák, jeden Srb a jeden Chorvat – vypráví o svých zkušenostech z dob války a o své cestě k usmíření sedíce vedle sebe tváří v tvář publiku složenému z mladých lidí či řadových občanů. Cílem této iniciativy je posilovat usmíření u posluchačů. Tato doktorská disertační práce integruje několik různých oblastí výzkumu a vytváří analytický rámec sloužící k vyvozování posunů postojů z diskurzivních narativů vyslovených posluchači, a z rámců, které v rámci těchto diskurzivních narativů pojí jednotlivé narativy s širším společenským diskurzem. Tento výzkum analyzoval tři veřejné promluvy obětí a osmnáct rozhovorů s jejich posluchači. S některými z těchto posluchačů byl proveden druhý rozhovor ca. o čtyři měsíce později s cílem zjistit možné další posuny postojů. Rozhovory byly analyzovány induktivně metodou tématické diskurzivní analýzy s cílem identifikovat diskurzivní narativy, které pak byly seřazeny do dimenzí či faktorů usmíření a klasifikovány jako pozitivní či negativní na základě současných teorií usmíření. Analýza ukázala, že vycházejí z diskurzivních narativů v rozhovorech, byly u některých posluchačů zaznamenány pozitivní posuny v předsudcích, nenávisti, přiznání kolektivní viny, redukce obviňování a soutěžení o to, kdo je největší oběť války, rehumanizaci, nárůst ochoty vyhledávat alternativní informace o druhé skupině a ochota k meziethnickému kontaktu. Vyskytly se i menší důkazy pro posuny v odpuštění a důvěře. Tyto posuny představují pozitivní změny v dimenzích usmíření, kterými jsou rehumanizace, odpuštění, důvěra, pozitivní obraz vlastní skupiny, soutěžení o to, kdo je největší oběť války, a delegitimizaci, příbuzných kategorií, a některých kategorií připravenosti k usmíření. Ve druhé fázi byly narativy analyzovány znovu metodou analýzy rámců s cílem zjistit přítomnost rámců, které je pojí s širšími diskurzy. Analýza ukázala dva nadřazené rámce: rámec *otherization*, tj. představování druhé skupiny jako naprosto odlišné a cizí, který se posunul do rámce *similarization*, tj. vnímání druhé skupiny jako podobné. Druhým rámcem bylo *představování vlastní skupiny jako jediné a výlučné oběti*, který se posunul do rámce inkluzivního vnímání obou skupin jako obětí. Nadřazený rámec *otherization* zahrnoval kategorie asymetrie moci, iniciativy a ontologické asymetrie, zatímco rámec vnímání vlastní skupiny jako exkluzivní oběti zahrnoval rámce emocionálního vyloučení, asymetrické morality,

výlučného práva vlastní skupiny na pravdu a informační asymetrii. Tato studie tudíž přináší inovativní přínos ke konceptualizaci diskurzivních narativů v podobě typologie a popisu posunů diskurzivních narativů souvisejících s usmířením, a zejména v podobě taxonomie posunů rámců uvnitř těchto diskurzivních narativů, což je přínos, o který se prozatím žádný výzkumník nepokusil.